

njegov misaoni napor svodi se na to da izgradi temelje povratka tradicijama kršćanskog Zapada, koji nude izlaz i spas, dok alternativu vidi u tiraniji i anarhiji (revoluciji). On optužuje revolucionarnu praksu baš u ime onih istih principa koje je ona nadahnula, u ime slobode, jednakosti i prava čovjeka, ona po njemu ugrožava slobodu, savjest i vlasništvo pojedinca. Revolucionarni teror (Lyonska epizoda, giljotina, jakobinska diktatura) pružao je sasvim solidnu podlogu u njegovim proturevolucionarnim djelima.

Svojim katoličkim fanatizmom, preziranjem revolucije i demokratskog društva, de Maistre je zaslužio nimalo laskavu etiketu „natražnjaka“ i „proroka prošlosti“. Usprkos žestokoj negaciji revolucije, de Maistre – iako s ustezanjem – nije mogao a da ne prizna da on nije samo jedna od njenih žrtava, već je, u izvjesnom smislu, jedan od njenih sinova. U svom prihvaćanju da je revolucija bila neophodna i neizbježna, ali i neprihvaćanju svega što je donijela, djelo Josepha de Maistra pruža zanimljiv pogled na mišljenja i stavove prosvijećenih protivnika revolucije, toga „svijeta u nestajanju“.

Na kraju knjige nalazi se studija *Joseph de Maistre: Esej o reakcionarnoj misli francuskog filozofa rumunjskog podrijetla Emila Ciorana*, u kojemu Cioran analitičko-umjetnički način prikazuje djelovanje Josepha de Maistra, tog čovjeka koji je „volio Bibliju a mrzio Enciklopediju“, te pokazuje kontrarevolucionarnu psihologiju francuske reakcije.

Željko KARAULA

Zbornik Mire Kolar-Dimitrijević

ZBORNİK MIRE KOLAR-DIMITRIJEVIĆ (2003), ur. Damir Agičić,
Zagreb: FF press i Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u
Zagrebu, 571 str.

Obilježavajući 70-ti rođendan svoje umirovljene profesorice dr. Mire Kolar, Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu objavio je „Zbornik Mire Kolar-Dimitrijević“, u kojem su zastupljeni znanstveni radovi više od četrdeset hrvatskih povjesničara. Urednik Zbornika Mire Kolar-Dimitrijević je prof. dr. Damir Agičić.

Profesorica Kolar-Dimitrijević svojim je znanstvenim radovima svakako ostavila veliki trag u hrvatskoj povijesnoj znanosti, o čemu svjedoči veliki broj knjiga, članaka i rasprava, objavljene arhivske građe, ocjena, prikaza i stručnih tekstova koje je autorica objavila tijekom svoga dugogodišnjega znanstveno-istraživačkog rada. Posebno treba istaknuti znanstvene radove u kojima se autorica bavila gospodarskom i socijalnom poviješću hrvatskog društva u prvoj polovici 20. stoljeća, tj. temama prema kojima je bio usmjeren njezin osnovni znanstveno-istraživački interes.

Zbornik započinje uvodnom riječi **Petra Korunića**, s Filozofskog fakulteta u Zagrebu, „Prof. Mira Kolar – život i djelo“. U ovome uvodnom dijelu zbornika autor se najprije osvrnuo na život i znanstveni rad prof. Mire Kolar, a zatim je dao uvid u trinaest tematskih cjelina kojima se autorica dosada najviše bavila u svome istraživačkom radu. Ovu podjelu na trinaest tematskih cjelina autor temelji na objavljenim knjigama i člancima

prof. Kolar, od kojih posebno dominiraju teme vezane uz gospodarsku povijest Hrvatske u prvj polovici 20. stoljeća.

„*Bibliografija radova Mire Kolar-Dimitrijević (1966.-2003.)*“, koju je priredio **Hrvoje Petrić** , obuhvaća veliki znanstveni i stručni historiografski opus prof. dr. Mire Kolar-Dimitrijević, tj. sve knjige, članke i rasprave, objavljenu arhivsku građu s komentarom, ocjene, prikaze, in memoriam, stručne tekstove, bibliografije, predgovore i pogovore za pojedine časopise, knjige i zbornike, i naposljetku školske udžbenike koje je prof. Kolar-Dimitrijević tijekom vremena napisala, sama ili u koautorstvu. Svi su radovi raspoređeni po vremenu nastanka i abecednom redu časopisa.

Kao rođena Koprivničanka, prof. dr. Mira Kolar-Dimitrijević u svome se znanstvenom bavljenju poviješću često bavila i povijesnim temama iz rodne joj Podravine. O njezinu bavljenju temama iz povijesti Podravine prilog ovom zborniku pod naslovom „*Prinosi dr. Mire Kolar-Dimitrijević istraživanju povijesti Podravine*“ napisao je **Dragutin Feletar** s Prirodoslovno-matematičkog fakulteta u Zagrebu. U ovome prilogu autor je istaknuo da je zadnjih trideset godina prof. dr. Kolar-Dimitrijević „...vrlo aktivni sudionik u razvitku historiografskih i geografskih istraživanja o Podravini i Podravicima“.

Katica Ćorkalo , iz Zavoda za istraživački rad HAZU u Vinkovcima, dala je svoj prilog ovome zborniku pod naslovom «*Poštovanoj prof. dr. Miri Kolar-Dimitrijević prigodom 70-godišnjice*». Ovaj prilog također je posvećen radu prof. dr. Kolar-Dimitrijević, točnije njezinim znanstvenim, stručnim i publicističkim radovima vezanim uz gospodarsku povijest Slavonije i njenom angažmanu oko prijenosa posmrtnih ostataka bana Josipa Šokčevića, rođenog Vinkovčanina, u Hrvatsku.

Prvi znanstveni rad u ovome zborniku kraći je članak „*Callimorphus-biblijski primjer snalažljivog upravitelja*“ čiji je autor **Ante Škegro** iz Hrvatskog instituta za povijest u Zagrebu. Autor piše o robu Kalimorfu, orijentalno-helenskog podrijetla, koji se tijekom obnašanja upravno-financijskih dužnosti u panonskim ferijama dokopao slobode, a zatim postao ugledni rimski građanin i na koncu carski svećenik u panonskoj koloniji Mursi. Vrijeme Kalimorfova društvenog uspona, prema autorovim istraživanjima, poklapa se s vladavinom cara Septimija Severa, koji je i sam bio potomak rimskog viteza iz provincijalne sjevernoafričke Leptis Magnae.

Pokojni **Josip Kljajić** iz Hrvatskog instituta za povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje u Slavonskom Brodu autor je drugog znanstvenog rada u zborniku: „*Pregled razvoja vojnog graditeljstva u Europi od 15. do 19. stoljeća*“. U članku se jasno može pratiti razvoj novovjekovnih europskih fortifikacija, a posebno stilovi i vojno-graditeljske škole koje su obilježile pojedina razdoblja. Autor prati europsko vojno graditeljstvo u dva vremenska razdoblja: od 15. do 17 stoljeća i od 17 do 19. stoljeća.

„*Vojne snage Kliškog i Krčko-Ličkog sandžaka pred Kandijjski rat-osmanska vojska plaćenika*“ članak je **Kornelije Jurin-Starčević** s Filozofskog fakulteta u Zagrebu. U njemu su izneseni brojčani podatci osmanskih plaćenika u Kliškom i Krčko-Ličkom sandžaku pred sam Kandijjski rat. Osim brojčanih podataka, autorica daje uvid u ekonomske i društvene odnose na pograničnom području.

Sljedeći znanstveni rad „*Ljudi, utvrde i okoliš (Prilog, poznavanju socioekonomske i vojne organizacije malih utvrda Varaždinskog generalata u 17. stoljeću na primjeru Virja i Novigrada)*“ članak je **Hrvoja Petrića** s Filozofskog fakulteta u Zagrebu, u kojem on na temelju izvorne građe analizira odnos utvrda, ljudi i okoliša na primjeru pograničnih

utvrda Virje i Novigrad te daje prilog poznavanju socioekonomske i vojne organizacije tih utvrda u 17. stoljeću.

Milan Vrbanus iz Hrvatskog instituta za povijest u Zagrebu autor je članka „Društveno-ekonomske prilike na našičkom vlastelinstvu krajem 17. i početkom 18. stoljeća“. Analizirajući popise stanovnika, autor je u članku nastojao dati pregled društveno-gospodarskih prilika u našičkom kraju neposredno nakon oslobođenja od Osmanlija, pritom je nastojao utvrditi koliki je bio utjecaj društvenog razvoja na gospodarski razvoj.

Socioekonomskom problematikom bavi se i **Željko Holjevac** iz Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar u Zagrebu u svome članku „Društvene i gospodarske prilike u Velikim Šenkvicama i Malim Šenkvicama, nekoć hrvatskim naseljima pod Malim Karpatima u Slovačkoj, u vrijeme marijaterzijanske urbarijalne regulacije“. Osim što analizira socioekonomske obrasce, autor u članku nastoji rekonstruirati i tadašnji etnički sastav tih naselja, posebno zastupljenost Hrvata u ukupnom stanovništvu.

„Migracijski smjerovi u Mletačkoj Istri: Barban-Pula (17.-19. stoljeće)“ članak je **Slavena Bertoše** s Filozofskog fakulteta u Puli, u kojemu na temelju zapisa u matičnim knjigama Pule prati doseljavanje stanovnika s barbansko-rakaljskog feuda u Pulu u razdoblju od 17. do 19. stoljeća.

Prilog proučavanju gospodarske povijesti Istre dao je **Miroslav Bertoša** s Filozofskog fakulteta u Puli u svome članku „*Žitarica s agrarne margine: kukuruz. Formenton / gran turco ili turkinja u Istri od 17. do početka 19. stoljeća*“. U članku autor je dao povijesne podatke o pojavi kukuruza u Istri, dok je rad prvenstveno bazirao na prihvaćanju kukuruza među istarskim stanovništvom: od njegove pojave u 17. stoljeću kada je on tek „žitarica s agrarne margine“, pa do kraja 18. i početka 19. stoljeća kada kukuruz postaje važna prehrambena žitarica. Članku je priloženo i izvješće na francuskom jeziku „*Rapport sur la culture du Maii dans la Province de l'Istrie*“ intendanta pokrajine Istre, baruna Angela Calafatija, iz 1813. godine.

Ivan Pederin s Filozofskog fakulteta u Zadru u svome članku „*Dalmacija kao jabuka razдора između Hofburga i Budima poslije mira u Campo Formiju*“ piše o sukobu koji je izbio oko pripadnosti Dalmacije nakon propasti Venecije 1797. godine. Autor prati sukob koji je izbio nakon što je Austrija mirom u Campo Formiju stekla Dalmaciju, na koju je prava polagala i ugarska kruna.

Sljedeći rad također je jedan od radova koji se bave poviješću Istre. To je članak **Marina Manina** iz Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU u Rijeci pod naslovom „*O kolonatskim odnosima i feudalnim podavanjima u zapadnoj Istri (prema opisu iz katastra Franje I. iz prve polovice 19. stoljeća)*“. Svoj rad autor je bazirao na opisu zatečenih zemljišnih odnosa u katastru Franje I, prikazao je stanje kolonata i ostatke feudalnog sustava, pogotovo feudalna podavanja, u zapadnoj Istri u prvoj polovici 19. stoljeća.

Drago Rokсандić s Filozofskog fakulteta u Zagrebu autor je članka „*Nikola Tommaseo (1802.-1874.) u povijesnoj perspektivi: hrvatske i srpske kulturne i nacionalnoideološkijske aproprijacije*“. Članak je posvećen percepcijama Nikole Tommasea u djelima hrvatskih i srpskih književnika i povjesničara i njihovim nacionalnoideološkijskim aproprijacijama.

Nakon toga slijedi članak „*Imbro Ignjatijević Tkalac i njegova stajališta o Istočnom pitanju*“ čiji je autor **Dragutin Pavličević**, znanstveni savjetnik u mirovini. U radu je autor analizirao stavove hrvatskog publicista Imbre Ignjatijevića Tkalca glede rješavanja Istočnog pitanja. Tkalac je kao pristaša slavističkih teorija J. Kolara i J. P. Šafarika favo-

rizirao Srbe, za koje je držao da će potpomognuti carskom Rusijom biti odlučujući faktor u istjerivanju Osmanlija s Balkana.

Poljskim ustankom protiv ruske vlasti u siječnju 1863. godine bavi se u članku „*Odjeci Siječanjskog ustanka 1863. godine u Narodnim Novinama i Pozoru*“ **Damir Agičić** s Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Autor prati kako hrvatske političke novine Narodne Novine i Pozor prate i komentiraju te događaje, a posebnu je pažnju posvetio elementima panslavizma u hrvatskim političkim krugovima toga doba.

Članak s temom iz hrvatske pravne povijesti „*Liberalizam i uređenje slobode tiska i porotnog suđenja u Hrvatskom saboru 1875.-1918.*“ rad je **Dalibora Čepula** s Pravnog fakulteta u Zagrebu. U radu autor se bavi stvaranjem tiskovnog i porotnog zakonodavstva u Hrvatskom saboru, utjecajem liberalizma na stvaranje zakona te kreiranjem politike od strane društveno-političkih elita koje su, provodeći liberalna načela u stvarnosti, provodile autokratsku politiku, politiku očuvanja vlastitih nacionalnih i socijalnih interesa.

„*Uređenje rijeke Save na području oko Zagreba s posebnim osvrtom na zahvate u doba Austro-Ugarske*“ članak je **Stjepana Matkovića** iz Hrvatskog instituta za povijest u Zagrebu. Članak je posvećen pitanju regulacije rijeke Save na području od Tromeđe do Rugvice, važnome segmentu gospodarske politike hrvatskih zemaljskih vlada od kraja 19. stoljeća i početka 20. stoljeća.

Mirela Slukan Altić iz Hrvatskog državnog arhiva u Zagrebu, autorica je rada „*165. obljetnica željezničke pruge Sisak-Bandino Selo i pronalazak nekih izgubljenih dijelova Knežićeva projekta*“. Svoj rad autorica je bazirala na pronađenim dijelovima nerealiziranog projekta željezničke pruge Sisak-Bandino Selo nastalima između 1840. i 1842. godine, za koje se gotovo stotinu godina mislilo da su izgubljeni. Osim što u radu progovara o samome projektu pruge koji je izradio Josip Kajetan Knežić, autorica upoznaje čitatelja i s veličinom Knežićevih zamisli kao i s važnošću ovih dokumenata za hrvatsku gospodarsku povijest.

Još je jedan članak posvećen povijesti izgradnje željeznica u Hrvatskoj. To je članak „*Željeznički projekti u sjeverozapadnoj Hrvatskoj na razmeđu 19. i 20. stoljeća*“ čiji je autor **Mario Kevo** iz Hrvatskog instituta za povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje u Slavonskom Brodu. Na temelju novinskih članaka i relevantne literature autor u tekstu piše o željezničkim projektima koji su u razdoblju od 1897. do 1906. bili aktualni u području sjeverozapadne Hrvatske, jer su predviđali spajanje već postojećih nepovezanih pruga u jednu prometnu cjelinu iznimno važnu za gospodarski napredak toga dijela Hrvatske.

Husnija Kamberović iz Instituta za istoriju u Sarajevu, autor je članka „*Neki primjeri iz svakodnevnog života begovske elite u Bosni i Hercegovini na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće*“, u kojemu je iznio primjere iz svakodnevnog života begovske elite na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće, te je poseban naglasak stavio na društvene promjene unutar same begovske elite u proučavanome razdoblju.

Božena Vranješ-Šoljan s Filozofskog fakulteta u Zagrebu autorica je članka „*Naseljavanje Mađara u Slavoniji 1880.-1910.*“, posvećena organiziranom i politički motiviranom naseljavanju Mađara u Slavoniju krajem 19. i početkom 20. stoljeća, i utjecaju toga naseljavanja na promjene u demografskoj slici Hrvatske, posebno Slavonije.

Prvim sudskim obračunima režima sa Stjepanom Radićem i njegovim političkim idejama posvećen je članak **Bosiljke Janjatović** iz Hrvatskog instituta za povijest u Zagrebu,

pod naslovom „*Dva suđenja Stjepanu Radiću 1893. godine*“. Ovaj svoj rad autorica temelji na dva suđenja Stjepanu Radiću održanima u Zagrebu i Petrinji 1893. godine. Prvo suđenje održano u Zagrebu bilo je motivirano uvredom časti mađarona Nikole Czernikovicha, a drugo u Petrinji zbog verbalnog napada na bana Kuhena Hederváryja.

Članak „*Osnutak i početno djelovanje Hrvatske stranke u Dalmaciji*“ rad je **Ive Perića**, znanstvenog savjetnika u mirovini, u kojemu je on dao uvid u nastanak Hrvatske stranke u Dalmaciji, koja je nastala spajanjem Narodne hrvatske stranke i Stranke prava, te uvid u njezino početno djelovanje kada prerasta u najjaču stranku u Dalmaciji, u razdoblju od 1905. do 1918. godine.

„*Glasnik Biskupije Bosanske i Srijemske o Židovima i judaizmu*“ rad je **Mate Artukovića** iz Hrvatskog instituta za povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje u Slavonskom Brodu. U radu autor analizira stav „Glasnika Biskupije Bosanske i Srijemske“ o Židovima i Judaizmu u vrijeme biskupa Strossmayera. To su prvenstveno pitanja teološke naravi o kojima u svojim poslanicama raspravlja biskup Strossmayer.

Branka Boban iz Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu autorica je članka „*Sabor Kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije o problemima prehrane tijekom I. svjetskog rata*“. Članak je posvećen zaključcima i raspravama Hrvatskog sabora tijekom Prvog svjetskog rata vezanim uz problem prehrane stanovništva i pojave gladi, korupcije i ratnog bogaćenja.

Hrvatskoj pučkoj stranci i njezinom odnosu prema seljaštvu posvećen je članak **Zlatka Matijevića** iz Hrvatskog instituta za povijest u Zagrebu, „*Hrvatska pučka stranka i seljaštvo (1919.-1920.)*“. Na početku rada autor ukazuje na činjenicu koliko je Hrvatski katolički seniorat utjecao na rad stranke, dok je većina rada posvećena nastojanjima Seniorata da preko organizacija „seljačke demokracije“ privuče hrvatsko seljaštvo u svoje redove.

Sljedeći rad u Zborniku također je posvećen povijesti jedne političke stranke u Hrvatskoj. **Tonči Šitin** s Odjela za povijest Sveučilišta u Zadru autor je članka „*Nastup Zemljoradničke stranke u Dalmaciji*“, u kojemu rekonstruira osnivanje i rad Težakih sloga, odnosno Saveza zemljoradnika u Dalmaciji u razdoblju od 1918. do 1921. godine.

Zemljoradničkom strankom u Dalmaciji bavi se u svome radu „*Savez zemljoradnika na otoku Korčuli 1921.-1926.*“ i **Franko Mirošević**, viši znanstveni suradnik u mirovini. Članak je posvećen opisu uspona i pada Saveza zemljoradnika, najjače političke stranke na otoku Korčuli u razdoblju od 1918. do 1923. godine, kada počinje početak raspadanja stranke. U članku je također dan uvid u društvene i gospodarske prilike na otoku Korčuli u razdoblju neposredno nakon Prvog svjetskog rata.

Radu Seljačke sloge, kulturno-prosvjetne organizacije Hrvatske seljačke stranke, posvećen je članak **Suzane Leček** iz Hrvatskog instituta za povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje u Slavonskom Brodu, „*Seljačka sloga i počeci nacionalne kampanje opismnivanja*“. U radu autorica je dala uvid u važnije smjernice nacionalne kampanje opismnivanja hrvatskog seljaštva koje je u razdoblju od 1937. do 1941. godine provodila Seljačka sloga, organizirajući prve masovne izvaninstitucionalne tečajeve za nepismene u Hrvatskoj.

Ivica Šute s Filozofskog fakulteta u Zagrebu autor je članka „*Zagrebački zbor i sudjelovanje Banovine Hrvatske na inozemnim sajmovima (1939.-1941.)*“. Članak je posvećen djelovanju Zagrebačkog zbora u vrijeme Banovine Hrvatske, u uvjetima ratnih događanja u Europi, kao i sudjelovanju i predstavljanju Banovine Hrvatske na međunarodnim sajmovima u Europi.

Poviješću Židova u Hrvatskoj bavi se u svome radu „*Dva antisemitska zakona u Kraljevini Jugoslaviji 1940. godine*“ **Ivo Goldstein** s Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Autor u članku piše o protužidovskim mjerama u Kraljevini Jugoslaviji od dolaska nacista na vlast u Njemačkoj 1933. godine. Posebna je pažnja posvećena dvama antisemitskim zakonima donesenim u rujnu-listopadu 1940. godine. Prvi se zvao „Uredba o merama koje se odnose na Jevreje u pogledu obavljanja radnja s predmetima ljudske ishrane“, dok se drugi zvao „Uredba o upisu lica jevrejskog porekla za učenike Univerziteta, visokih škola u rang u univerziteta, viših, srednjih, učiteljskih i drugih stručnih škola“, kojim je uveden „*numerus clausus*“.

„*Odnosi oružanih snaga Trećeg Reicha i Nezavisne Države Hrvatske 1941.-1945.*“ članak je **Nikice Barića** iz Hrvatskog instituta za povijest u Zagrebu, u kojem je svoj interes usmjerio na prikazivanje procesa postupnog podvrgavanja oružanih snaga NDH pod njemačko vojno zapovjedništvo, njihov preustroj i školovanje te uključivanje dijela vojnih obveznika NDH u njemačke vojne i redarstvene snage.

Pitanjem Rijeke i Istre u Drugom svjetskom ratu bavi se **Mrvoje Matković**, redoviti profesor u mirovini, u članku „*Odnos jugoslavenske izbjegličke vlade prema pitanju Istre i Rijeke (1941.-1945.)*“. U njemu autor razmatra odnos jugoslavenske izbjegličke vlade u Londonu prema Istri i Rijeci tijekom Drugog svjetskog rata, prema teritorijima koje je Italija dobila nakon Prvog svjetskog rata.

Zdenko Radelić iz Hrvatskog instituta za povijest u Zagrebu autor je članka „*Projugoslavenska protukomunistička gerila u Hrvatskoj nakon Drugoga svjetskog rata: problemi istraživanja*“. Autor se u članku osvrnuo na brojne probleme koji prate istraživanje ovih skupina, pogotovo uzme li se u obzir da su istraživačima jedino dostupni dokumenti Službe državne sigurnosti DFJ/FNRJ. Na temelju tih izvora autor je u radu dao uvid u grupe koje su se u razdoblju od 1945. do 1950. godine na području Hrvatske iz različitih motiva borile za Jugoslaviju ali protiv komunista.

Sudbinom hrvatskih Nijemaca nakon Drugog svjetskog rata bavi se u svome radu „*Logorska sudbina Nijemaca u Hrvatskoj (Jugoslaviji) nakon Drugoga svjetskog rata*“ **Vladimir Geiger** iz Hrvatskog instituta za povijest u Zagrebu. Rad je posvećen stradanjima Folksdojčera krajem i nakon Drugog svjetskog rata od NOVJ i komunističkih vlasti. Najviše pažnje posvećeno je stradanjima u poslijeratnim jugoslavenskim logorima u kojima je stradalo oko 26 000 Folksdojčera.

„*Utjecaj kolonizacije (1945.-1948.) na promjene nacionalnog sastava stanovništva Hrvatske*“ rad je **Marijana Maticke** s Filozofskog fakulteta u Zagrebu, u kojemu piše o utjecaju agrarne reforme i kolonizacije na promjene u nacionalnom sastavu stanovništva Hrvatske, pogotovo Slavonije kao glavnog odredišta kolonista. Autor u članku također piše i o naseljavanju kolonista na ispražnjene i konfiscirane posjede hrvatskih Nijemaca, kao i o rješavanju problema srpskih obitelji koloniziranih nakon Prvog svjetskog rata i hrvatskih obitelji koloniziranih od vlasti NDH.

Sljedeći rad posvećen poslijeratnom razdoblju jest članak „*Istarsko poraće: društvene promjene i socijalna politika nove 'narodne' vlasti*“ **Darka Dukovskog** s Filozofskog fakulteta u Rijeci, u kojemu se bavi pitanjem promjena u socijalnoj strukturi stanovništva Istre u poslijeratnom razdoblju. Posebna je pažnja posvećena procesu marginaliziranja dotadašnjih elita i elitizacije dotadašnjih marginalaca, tj. temeljitom restrukturiranju nekadašnjih socijalnih slojeva.

U članku „*Narodni kapitalizam protiv narodnih demokracija. Američki super-market na Zagrebačkom velesajmu 1957. godine*“ autor **Tvrtko Jakovina**, s Filozofskog fakul-

teta u Zagrebu, pokazao je ideološki sukob hladnoratovskih suparnika SSSR-a i SAD-a na Zagrebačkom velesajmu ujesen 1957. godine. Događanja na Jesenskom zagrebačkom velesajmu autor je stavio u kontekst šireg hladnoratovskog suparništva dviju velesila i samog stanja u Jugoslaviji.

Berislav Jandrić, iz Hrvatskog instituta za povijest u Zagrebu, u svome se članku „*Sudjelovanje sveučilištaraca u hrvatskom nacionalnom pokretu (1971.)*“ bavi ulogom sveučilištaraca, kao važnog čimbenika u hrvatskom nacionalnom pokretu 1971. godine, odnosom partijskog vodstva prema pokretu sveučilištaraca i slomom nacionalnog pokreta, a samim time i slomom pokreta hrvatskih sveučilištaraca.

„*Zastupljenost tema gospodarske povijesti Slavonije, Srijema i Baranje u Hrvatskoj historiografiji (S primjerima i o odnosu prema temama iz historijske demografije)*“ rad je **Zlate Živaković-Kerže** iz Hrvatskog instituta za povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje u Slavonskom Brodu. Svoje istraživanje autorica je temeljila na historiografskim radovima iz 19. i 20. stoljeća, te je istaknula samo neke aspekte istraživačkog interesa s toga polja povijesne znanosti koji su utjecali na zastupljenost pojedinih tema kod hrvatskih povjesničara. Posljednji prilog u ovome Zborniku jest skica za monografiju autora **Mirka Valentića** „*Stara Slavonska vojna krajina-skica za monografiju*“.

Daniel PATAFTA

Rod i politika povijesti

Joan WALLACH SCOTT (2003), *Rod i politika povijesti*, Zagreb: Ženska Infoteka, 273 str.

Knjiga *Rod i politika povijesti* (u izvorniku *Gender and the Politics of History*) autorice Joan Wallach Scott, vidljivo u samom naslovu, ispituje kategoriju roda te je postavlja u odnos s radnom i obiteljskom politikom.

U predgovoru knjige, autorica upozorava na spornost pitanja roda, potkrepljujući tvrdnju činjenicom da je u Ujedinjenim narodima spornost toga pitanja bila toliko snažna da je Komisija za položaj žena već bila osnovala kontaktnu skupinu čiji je zadatak bio doći do zajednički prihvaćenog općenitog shvaćanja značenja roda. Kontaktna je skupina ustvrdila da riječ „rod“ valja interpretirati i shvaćati prema njezinoj uobičajenoj, općenito prihvaćenoj uporabi. Ono što zapanjuje, prema autorici, jest činjenica da smisao „općenito prihvaćene uporabe“ uopće nije razjašnjen; kao da se taj pojam razumije sam po sebi, kao da nije podložan nikakvim dvosmislenostima i mnogobrojnim pogrešnim tumačenjima. U uobičajenoj je uporabi „rod“ postao istoznačnica za razlike među spolovima, i one pripisane i one „prirodne“.

Autorica piše da je ova knjiga proizvod onoga posebnog trenutka u osamdesetim godinama 20. stoljeća kad se rod doimao kao korisna kategorija analize upravo zbog toga što je djelovao na neki nepoznat način i rušio ustaljenu sigurnost i pouzdanost. Sedamdesetih su se i osamdesetih godina 20. st. feminističke teoretičarke (kao i ona sama) okrenule rodu kao načinu ponovnog promišljanja determinanata odnosa između spolova. Pod okriljem

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

RADOVI

38

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

The logo for FF press, featuring the letters 'FF' in a bold, sans-serif font, followed by the word 'press' in a lowercase, sans-serif font. The 'FF' is slightly larger and more prominent than the word 'press'.

ZAGREB 2006.

RADOVI ZAVODA ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOG FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Knjiga 38

Izdavač

Zavod za hrvatsku povijest
Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
FF-press

Za izdavača

Miljenko Jurković

Glavni urednik

Borislav Grgin

Uredništvo

Ivo Goldstein
Boris Olujić
Mario Strecha
Božena Vranješ-Šoljan

Tajnik uredništva

Hrvoje Gračanin

Adresa uredništva

Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet Zagreb,
Ivana Lučića 3, HR-10 000, Zagreb
Tel. ++385 (0)1 6120 150, 6120 158, faks ++385 (0)1 6156 879

Časopis izlazi jedanput godišnje

Ovi su Radovi tiskani uz financijsku potporu
Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske

Naslovna stranica

Iva Mandić

Računalni slog

Boris Bui

Lektura i korektura

Ivan Botica

Tisak

Tiskara Rotim i Market, Lukavec

Tiskanje dovršeno u listopadu 2006. godine

Naklada

400 primjeraka